

Varga Ilona

Joka XXIX.

(részletek)

A sírhant meglelése

Korántsem volt olyan egyszerű Komával eljutni a temetőbe, mint gondolták. Rögtön azzal kezdődtek a gondok, hogy nem engedte nyakon kötni magát, nem fogadta el, hogy száron akarják vezetni. Hiába kérlete-nyugtatta kedvesen Nyica, most még rá sem hallgatott.

Igyekeztek Mamót is bevonni a rábeszélésébe. Ő azonban egyetlen szót sem szólt, csak kézbe vette a nyakba való pórázkötelet és mutatta Komának. A kutya előbb megszagolgatta, aztán bánatosan Mamóra nézett. Legalább egy percen át némán szemeztek, aztán Mamó olyan messzire hajította a kötelet, amilyen messzire csak csekélyke erejéből tellett. Koma dühödtt morgással követte a kötél útját a levegőben, majd az öregasszony oldalához bújt, simogatását kicsikarva.

– Ezt a kutyát kegyetlenül megverhették így, nyakravalóval kikötözve. Ha csak meglátja is, ez jut eszébe. Valóságos rettegés ült a szemében. Aki szereti, fel nem adja rá. Meg se próbáljátok!

– De félni fognak tőle a falubeliek. Ki tudja, mit mondanak majd ránk? A többi kutya ott fog acsarogni rá. Kóbor korában ellenséget szerezhetett közülük.

Janó nem beszélt a levegőbe. Emlékezett a haragos kutyafalkára, ami Komát üldözte, amikor először találkoztak. Amikor nem tágított tőle az erdei kunyhóig. Meg arra is, amikor először kísérte vissza Bötönyére. Szinte szét döntötték a kerítéseket a benti kutyák, hogy rátörjenek Komára. Olyan ézengést csaptak közös ugatásukkal, hogy minden házbelit felverték. Mindenki őket nézte, többnyire az arcukra ült utálkozással.

– A kutyáktól majd megvédi magát, az emberektől pedig ti véditek meg. Ennyit csak elvárhat tőletek?! – közölte Mamó.

Olyan határozott és erőteljes kijelentés volt ez, hogy nem lehetett elene apelláta. Így aztán nyakbakötő és vezetősár nélkül indultak útnak. Sajnos sorra beigazolódtak Janó aggodalmai. A bötönyei kertőrző kutyák és Koma közti – ugatással vívott – küzdelemben egyértelműen Koma maradt alul. A túlerő győzött. Olyannyira, hogy Janóék kutyája a falu közepétől már vissza sem ugatott. Előkelően szedte a lábait sem jobbra, sem balra nem nézve. Bárki azt gondolhatta, hogy köze sincs a felforduláshoz.

Néhány bántó megjegyzésben is akadt részük. Részint a velük sétáló négy lábú dögöt, részben Janót és Nyicát szidták. Egy láthatóan-hallhatóan kaptos gazda még a cigányok istenét is felemlegette. (Mintha nem egyazon isten vigyázna az egész világra.) Örültek, hogy legalább a két gyereket otthon hagyták, így nem kellett hallaniuk a válogatott istentelenségeket. Nyica erősen kapaszkodott Janóba. Ahogy közeledtek a bírói hivatalhoz, úgy lettek szelídebbek a kutyák és az emberek is. Egy velük szemben taligát toló férfi meg is jegyezte, milyen jól nevelt a kutyájuk, hogy meg sem ugatja.

– Persze jól is teszi – eresztette el a taligafogókat –, mert van nekem egy sípom. Ehol, ni! A fiam vette valami maguk fajtától a keddhelyi vásárbán. Sokat járom a környékbéli utakat. Gombot, cernát, pántlikát, pertliket és gombházakat, fésűket, hajkeféket, tükröket meg más

efféléket árulok. És illatvizeket, rózsaoajat, szappanokat. Simon bátyó vagyok, a vándorpiperés. Így ismer a környéken mindenki. Járok házról házra... Azelőtt szinte szétkaptak a kutyák, s úgy megugattak, majdnem belesüketültem. Nem is egyszer véresre martak. Most meg elég megfújnom a sípot, máris menekülnek. A fülüket-farkukat behúzzák, úgy iszkolnak. De megszorogatnám a kezét annak a cigánynak, aki ezt a csodát árulta!

Janó felé nyújtotta a kezét.

– Akkor ragadja meg, Simon bátyó. Én voltam az a cigány. Sárközi Janó a becsületes nevem, de errefelé mindenki Jokaként ismer.

– Joka? – hüledezett az öreg, miközben rázni kezdte Janó jobbját. – Maga volt az, aki túljárt a pénzkicsaló gazemberek eszén Keddhelyen? A becsapottak pénzét is ő szerezte vissza. Csak azt ne mondja, hogy az is maga volt!

– Akkor nem mondom.

– Nem mondja, de mégis?

Janó tanácstalanul megvonta a vállát, mert igazán nem tudta, hogy erre mit feleljen.

– Szóval maga volt! Ki fogja ezt nekem elhinni? Elhiszik-e, hogy találkoztam az igazi Jokával? Ráadást a csodasípot is ő csinálta.

– Azt egy szóval sem állítottam. Én csak kivittem a piacra. A kisfiam, Mirkó készítette.

Ekkor mintha gyertyafények gyúltak volna az öreg szemében. Ravasz-kás mosoly ült ki, majd simult el az ábrázatán.

– És nem tudna a fiatalúr ugyanilyent még sokat csinálni? – kérdezte. – Mert az igazat megvallva nem jöttem még rá a nyitjára. Csináltattam mással ilyen sípot. Küllemre pont ilyen volt, de a hangja nem űzött el egyetlen ebet sem. Hej, pedig ebből de nagy üzletet lehetne csinálni! Széthordanám én. Nagy pénzért megvenném tőle. Csak csináljon! Kérdezzen meg bárkit! Simon bátyó nem csapott még be soha senkit.

Janó megígérte, hogy megkérdezi Mirkót, s ha egyáltalán képes még hasonlót készíteni, nem Keddhelyre viszi ezt a portékát, hanem Káposra.

– Itt lakom nem messze. Az iskolaháztól két sarokra élek. Simon bátyó! Kolin Simon! Csak kérdezze, ha nem találná! Ott mindenki ismer.

Barátságosan kifaggatta őket arról is, hogy tulajdonképp mi járatban vannak arrafelé.

Amikor elbeszéltek, hogy miért, hová indultak, és miért hozták magukkal a kutyát, az öreg nagyon meghatódott.

– Egy jeltelen sírhoz, egy teljen ismeretlen emberhez, csak azért, hogy jelet állítsanak emléke és neve megőrzésére? Mert nem maradt senkije, aki ezt megtehetné? Ez nagyon szép és igen nemes cselekedet. Majd ezt is elmondom az enyéimnek, Joka. Hogy okuljanak belőle.

Amikor továbbhaladtukban Simon bátyótól már hallótávolságon kívülre kerültek, Janó Nyicához fordult.

– Okoskám! A te buta Janód megfeledezett erről a sípról. A te buta Janód egy sípot eltett a tarisznyájába, abba, ami az elejétől itt lógott a nyakában. Hogy mondta az öreg, amikor a magáét előszedte? – túrt bele a tarisznyába, hogy a fél kisujjnál alig nagyobb sípot megtalálja. – „Ihol, la!”

– Nem is azt mondta, hanem ezt: „Ehol, ni!”

– Az a lényeg, hogy megvan. Ha magamtól eszembe jut, nincs ez a korábbi ribillió az ide úton. Feltéve, hogy tényleg űzi még a kutyákat.

Rövidesen szükség is, alkalom is adódott ennek próbájára. Már jócskán túl voltak az út menti fakereszten, amikor három csahos kutya messziről rájuk iramlott. Igencsak porzott körmeik alatt az út, ahogy sebesen közeledtek. Koma védelmezőn Janóék elé ugrott, szemrebbetés nélkül vállalva értük az egyenlőtlen harcot. Szerencsére nem derült ki, mire ment volna hármukkal szemben, mert Janó hosszan belefújta a sípba. Azok hárman eszeveszett hátraarcot tettek, és vihariramban

szétszaladtak. Janó elégedetten nézett a lába elé, de Komának húlt helye volt. Ő a másik irányba iszkolt, alig lehetett visszaédesgetni.

Amikor már olyan közel jártak, hogy odalátszott a temető, Koma egy tapodtat sem akart továbbmenni. Tolni sem, húzni sem, felvenni sem engedte magát. Nyica kuporodott melléje. Átölelte és hosszan suttogott a fülébe. Koma fájdalmasan nyüsztett egy keveset. Nyica megint sutyorgott valamit. Ekkor morgó hangok szakadtak fel a kutyaszájából, majd valami szokatlan szörcsögés. Nyica folytatta a duruzsolást. Egy idő múlva Janó arra lett figyelmes, hogy Koma félrekapott fejével méregeti a temetőhöz vezető utat, kissé később pedig végre lépegetni kezd.

Amikor Janó mellé ért, bágyatagon megnyalta a kezét, majd mögé kerülve, nagyot lökött rajta a fejével. A temető felé noszogatta. Most neki lett sürgős.

– Mit mondtál neki? – kérdezte Janó elképedve.

– Az maradjon a kettőnk titka!

Ennél többet nem lehetett kihúzni belőle.

– Te sem mondd el? – kérdezte játékosan Komát, de ő sem árulta el, miről beszélgettek.

Amikor célhoz érték, Janó illendően megkereste a temetőőrt, aki azonnal közölte, hogy márpedig a temetőbe ebet bevinni szigorúan tilos.

– Tiltja a szabályzat. Mert az efféle oktalan állat képes lehet kiásni, kitúrni vagy kikotorni a halottak csontjait – mondta zordan.

Janó azonban szelíd szavakkal, szívhez szólón megköszönte, hogy milyen bölcs tanácsot adott legutóbb. Még akkor is, ha nem vezetett eredményre. Ez láthatóan jól esett az őrnek, észrevehetően megenyhült tőle. Elmesélték – különösen Nyica –, hogy mennyire áldott lélek ez a kutya, és hogy miként jöttek rá, hogy valójában az elhunyt kutyája. Azt is, hogyan vették észre, hogy még ma is gyászolja egykori gazdáját. Láthatóan nagyon tetszett az őrnek. A történet, meg az is, aki elbeszélte.

– Hát egy ilyen szépasszony kedvéért csak lehet az ember kissé elnéző – pöndörített egyet a bajsán. – De hát a szabály az ugye szabály végül is. Nemde?

Janó úgy vélte, hogy nyomatékosítania kell az eddig elmondottakat, és észre kell vettetnie, hogy ezt a szépasszonyt egy férfiember is kíséri.

– Úgy hiszem, hogy ez a derék kutya annak idején eljött ide, a temetőbe is, amikor a koporsót hozták. Ő aztán így, ha a hantok közé beengedné, talán megmutatná nekünk, melyik alatt nyugszik a gazdája. Attól pedig nem kell tartania, őt úr, hogy valami bajt tesz – mondta pillanatnyi ötlettől vezérelve. – Mert akkor csak belefújok ebbe a kis csodasípba. Nézze csak, hogy mit csinál!

Janó látványosan szájához emelte a sípot, úgy tett, mintha belefújna, s Koma látván a mozdulatot már iszkolt is íziben.

– Nem is hallottam a hangját.

– Azért csodasíp. Elég, ha a kutya hallja.

– Hadd próbáljam ki én is.

– Nem lehet, mert kétszer egymás után hallva, a világból is kiiskol.

– Kéne nekem is ilyen csodasíp. Hogyan lehet hozzájutni?

– Ha jól emlékszem, Simon bátyó árulja. A vándorpiperés. Biztos ismeri.

– Hogyne ismerném a Simon zsidót. Ő árulná ezt is?

– Ő árulná. Nála érdeklődjön az őt úr.

Koma látta eltenni a sípot, így felfogta, hogy elmarad az elviselhetetlen hangadás. Visszaoldalgott tehát a beszélgetőkhöz. És mivel visszaoldalgott, és mivel a temetőőr a beszélgetés ezen pontján már nemcsak bölcsnek, hanem úrnak is érezhette magát, nagy kegyesen eltekintett a szabályzattól. annál is inkább, mert igen kíváncsi volt, mire mennek a kutyával. Ha jutnak valamire, akkor este a kocsmaházban ezt is tátott szájával hallgatják majd a cimborák. Ennek is lesz akkora sikere, mint Simon zsidó csodasípjának, amit szintén elbeszélni szánt.

A temetőn belül Koma, bár nagyon kacskaringósan, de határozottan járt végig egy utat. Utóbb kiderült, hogy különben nagyot kellett volna kerülniük. A temető legtávolabbi zugába vezette őket, a legmesszebb a többi sír tájékáról. Ott megállt, lefeküdt, hosszasan és fájdalmasan vonyíogatott.

– Hát itt a sír. Itt nyugszik az öreg Sárközi – állapította meg Janó elégedetten.

– Jól van, kiskutyám – simogatta vigasztalón Nyica az állatot. – Itt nyugszik hát a te jószágos gazdád. Tényleg emberül szolgáltál, hogy még ide is elkísérted. Most is te intézted el, hogy legyen emlékjele. Nélküled ez nem ment volna – suttozta, dicsérte.

– Nem is értem – jelentette ki a temetőőr. – Ide hivatalosan nem is temethettek volna még senkit. Mindig a megkezdett parcellákat kell előbb feltölteni. A falnál is és belül is. Így szól a szabályzat.

– Tudja, őr úr, az lehetett, hogy akire rámaradt a temettetése, a faluvezetést ez hidegen hagyta. Aki meg a megbízást és a pénzt kapta az illő sírba tételért, nem jött volna ilyen messze, ha nem gondolta volna, hogy egy cigánynak mégse lehet helye a többi tisztos halott között. Hova vezetne ez? Inkább vállalta a hosszabb utat, mint hogy ilyen, általa méltatlannak tartott helyzetet teremtsen a falulakók halottjai körében. Bár egy mentsége tán mégiscsak volt... Mondja, őr úr! Ide ugye csak pópista halottakat temetnek?

– A, dehogya! Nemcsak katilikásokat, kálomistákat is. Azokat amonnan emide felé, a mieinket pedig emerről amarra temetjük.

– És óhitűek nyugszanak-e itt?

– Persze, hogy! Éltek-haltak azok is néhányan a faluban, de azt mondják, hogy régebb óta egy sem. Az ő halottjaik ott messzebbre, a naplementi kerítés sarkánál vannak.

– Akkor semmi mentség nincs rá. Csak azért vetették ide, mert cigány volt.

Nézte a helyet. A hantja már szinte ki sem emelkedett a környezetéből. Ha jobban befutja a fű, pár év múlva ennyi sem látszott volna belőle.

– Olyan magas lesz, hogy már a bejárattól is lássék – mormolta maga elé Janó,

– Hogy mondta? Nem értettem.

– Csak azt kérdezném, őr úr: tudja-e, hogy van-e arra bárminemű szabály, hogy milyen magas lehet itt egy sírkőlap vagy fejfa?

– Hogyne lenne! Szabály mindenre van. Meg is kellett tanulnom az összest ehhez a hivatalhoz. Azt hiszi, akárki lehet temetőőr? Mit képzel, hogy nem tudom?

– Jó, jó! Nem akartam megbántani, Csak kérdem.

– Nahát, azért! Mert menten odalesz a jószágom! Úgy szól a szabály, hogy akként kell mérni és betartani a magasságot, hogy esetleges kidőlés esetén se érje el a fejtől levő következő sír szélét.

– És itt milyen messze van a fejtől szemben levő?

– Mondtam már, hogy itt nincs olyan. A szabály szerint itt még nem is lehetne sír.

– Akkor nem lehet itt semmiféle hiba.

– De hiszen van hiba. Épp most fedtük föl, maga által. Ez itt nyilvánvaló sírhant. Igen alacsony, de ha közlőről szemléljük, mégis vitathatatlanul látszik. Még, ha jelöletlen is: itt egyértelműen temetés esett valamikor. Bizonyosság arra, hogy elődöm idején szabadon megszegték a szabályzatot. Ezt nekem jelentenem kell.

– Hát csak jelentse bátran. Bár nem hiszem, hogy a főnökei túlságosan zokon vennék ezt az esetet.

Alvó fa kell!

Mamó életkedve ismét a régi volt. Janó viszont nem sokra rá, igencsak bűnnek eresztette a fejét.

– Az a baj, Mamó, hogy nem lelek már több halott fát, akárhogy is járom az erdőt. Amennyi volt, azt eddigre mind hazahurcoltam. Teknőből, melencéből, tálakból, tányérokából, csak annyira futotta, amit látsz itt körülöttem. Ez pedig kevéske! Több kéne belőlük, mert pénzből is többre lenne szükség, mint amit ezekért kaphatok. Mondtam már neked: sok folyik ki, nagyon sok, ha felbérelek valakit, hogy felszántsa a földet. Ha most elmarad, és tavasszal kell feltöretetni, úgy meg kevesebb esély lenne a jó termésre... Amíg el nem alszanak a fák, addig nincs több alapanyagom.

– Látom, jól megtanultad a beás regulát.

– Jakab bátyó verte belém, de aztán magam is láttam, a többiek is tartják magukat ehhez a szabályhoz, nemcsak ő. Máig hallom a szavát: A fa, amikor él, akkor éppúgy érzi a fájdalmat, mint te meg én..., mint bárki más. Épp ezért csak halott vagy alvó fát használj, fiam – mondta az öreg. Fát kivágni csak lombhullástól hóvirágnylásig tisztességes dolog. Olyankor ugyanis a fa törzséből a fa életerejé leáramlik, leszáll a gyökerekbe. A fát, ami akár csak egy levelét is őrzi még, hagyd békén! Az még csak félálomba révedt. Ha egy sincs már rajta, akkor „sz-o kulkát”.

– Elaludt a fa – helyeselt Mamó. – Okos ember volt az öreg, én is sokat tanultam tőle.

– Bizony, hogy okos! Láttam azt is, milyen szegényben maradt, aki kapzsiságában vagy szorult helyzetében nem hallgatott rá. Mert abban az edényben, teknőben vagy tálban, amit eleven, ébren lévő fából vátak, dolgozott még az életerő, ami szétfeszítette. Elrepedt, akár több helyen is. Én bizony nem maradok szegényben. Nem tehetem meg, hogy valaki, aki kifizeti a munkámat, pórul járjon a mohóságom miatt... Így viszont, most tényleg nem tudom, mitévő legyek. Mit készíthetnék, ami eladható. Egyre ezen töprengök. Lassan vége van a nyárnak, de amíg kopasszá válnak a fák, az még igencsak odébb van. Még jó, hogy a káposi iskolamester, miután elmagyaráztam neki ezt a dolgot, belement, hogy csak Szent András havában kezdjem meg az új bútorokat. Addig megelégszik a régiek javításával. Holnaputánra ígértem, hogy amit kell, megszegelek, összeenyvezek, egybecsapolok, megpántolok. Magammal vinném a gyerekeket is. Flarét mindenképpen! Hagy ismerje meg az iskolát, meg szokja az odavezető út hosszát is. Hátha még az iskolamesterrel is összeismerkedhetik. Ha ott vagyok, nem hagyom, hogy esetleg a kedvét szegje. Amikor mondtam, Flaré lelkesedett. Mirkónak azonban úgy sem fűlik a foga hozzá, hogy megígértem neki: segíthetne szerelni. Máskor erre azonnal pattant, most viszont csak annyira ugrott, amint a csiga szokott. Semennyire.

– Megvan szegénynek a baja – vette védelmébe a fiút Mamó. – Akárhogy keresi a kutyaúzó csodasípjához a nádat, bárhogy faragja is, nem sikerül neki. Bármint próbálja Komán az új és még újabb sípjait, egy se működik. Azt a régit, ha megfújja, szegény hősöm fülét, farkát behúzza eliszkol. Amit most farag, egy se hat rá. Mirkó meg egyre kutatja, mi lehet ennek az oka. Hiába hoz éppoly vastag falú és általmérőjű szálakat, az sem segít. Nem az a nyitja a titoknak. Már néha pityereg is csalódottságában.

– Jártatja az agyát. Az jó! A legtöbbet a kudarcaiból tanulja az ember... Azt hiszem, beülök Nyica mellé venyigét fonnai, bár a kosarázásban fele annyira sem vagyok gyors és ügyes, mint amilyen ő. Talán fonok egy-két varroládikát. Hátha befogadja a boltos Nagyfáskán. Elküldöm Balival, ha összefutunk. Remélem, most is megveszi az az asszony. Keddhelyen nem hiszem, hogy keletje lenne. Az olyan úri dá-máknak való, belőlük pedig – amint tapasztaltam – nem igen forogtak

a vásárban. Gondolom, ők is boltokban vásárolnak... Ha nem kel el Nagyfáskán, lehet, hogy keresni lehetne Keddhelyen is valami varróboltot.

Már elindult, amikor Mamó visszahívta.

– Támadt egy ötletem. Mirkó folyamatosan hord nekem több rakatnyi gyógynövényt, hogy alig győzőm válogatni-szárítani őket. Ezt is írd a javára! Ezeknek a főzetnek, forrázatnak valók akkor tárolhatók tartósan, ha mindaddig nem éri őket nedvesség, pára, amíg fel nem használják az utolsó morzsáig. Vastagabb ágakat, frissen hulltat is találsz eleget erdő szerte. Azokat felszelhetnéd akkorára, hogy a közepüket kifaragva jók legyenek felaprított szárítmányaimnak és még le is legyenek dugaszolhatók. Akkor az illatuk se szállna el és a nedvesség se kezdi ki, azt, ami bennük van. Flaré még rá is festheti, mi van bennük. Úgy színesen-szépen bizonyosan jobban megakadnának rajtuk a szemek. Azokat többért is adhatnád, mint amit a zacskócskákban viszel. Ráadásul, ami megmarad belőlük, azt mi is biztosabban őrizhetnénk meg más vásáráráig. Ha lapos, szélesek is tudnál kifaragni, még kencéket is készíthetnék.

Hej, megörült ennek Janó! Felkapta a kis törékeny öregasszonyt, s úgy megforgatta a levegőben, ahogy még menyecskeként sem tették meg vele.

– Elment az eszed? Jaj, tegyél le! Tisztára szédülök... Jaj, tegyél már le, szépen kérlek! Tisztára összetörsz.

Egyszerre Koma is ott termett, hogy megvédje a jajgatót. De a füle csalhatatlan volt. Menten megértette, hogy valójában vidám büszkeség rejlik a nagy jajgatás mögött. Így ő is körforgót játszott a két főszereplőt kerülgetve. Oly sebesen kergette magát köröttük, hogy megszedült és elterült a földön.

– Látod? Erről beszélék!

Janó le is tette, de azért két cuppanós puszit elnyomott Mamó ráncos orcáján. Megsimogatta Komát is, aki még mindig nem értette, miért hagyták cserben a lábai. Épp időben állt ki fejből az a furcsa kóválygás, mert így valóságos röppentyűként vehette célba a távoli kaput, ahol a többiek még senkit sem láttak. Koma azonban egyet se vakkantott. Fenyegetően, de némán szemezett a túlnan álló személlyel. Mivel az illető egyetlen erőteljes morgásból megértette, hogy „Eddig, és ne tovább!”, miért is acsarkodott volna vele?

Janó odasietett a kapuhoz, ahol egy vászonkalapját zavartan a kezében gyűrögető férfi toporgott.

– Nem ismersz meg, Joka? Ferkó vagyok...

– Isten hozott, Ferkó. Hogyne emlékeznék rád? Nagyon is! Térülj beljebb! – nyújtott kezet felé, amit a vendég megkönnyebbülten rázogatótt.

Koma látta, hogy itt már semmi dolga, de biztos, ami biztos – már csak a tekintélyét is őrzendő – úgy kísérte őket a kerti asztalig, hogy a vendég végig érezze: szemmel tartják. Amikor békén odaértek, magukra hagyta őket. Igaz, előbb térdével odabökött Janó lábára, hogy figyelmeztesse, ha baj lenne, csak kiáltson, rá bizton számíthat.

Janó hellyel kínálta Ferkót, a falu felőlük eső házai egyikének gazdáját. Mamó hozott egy kis hideg málnalét, aztán magukra hagyta őket. Janó kínálta, s töltött is az innivalóból. Mivel a vendég még mindig a kalapját gyűrögette, forgatta, majd anélkül kortyolgatótt, hogy szólt volna egyet is, Janó kérdezett rá:

– Mi járatban vagy, Ferkó szomszéd?

– Hát... tulajdonképpen... csak... Csak! De nem is... Hanem azért!

– Azért? – kérdezett rá segítőkészen, szólásra noszogatóva Janó.

– Azért hát! – helyeselt Ferkó. – Azért, Joka. Azért!

Nehéz egy ember! – állapította meg magában Janó. – Régen pedig beszédesebb volt. Nagyon is beszédes. Vajon mi lelta, hogy így megkukult?

– Szóval az ügyben... – igyekezett felbátorítani.
– Voltaképpen csakis! – hangzott a felelet.
– Miképpen?
– Hát őszintén.
– Őszintén?!
– Most miért kételkedsz bennem, Joka? Ha azt mondom, őszintén, akkor az úgy is van! Úgy, ahogy mondom: őszintén!
– Nem kételkedem, csak nem értem. Őszintén. Kétségem nem fér hozzá, hogy valóban. Csak azt nem tudom, hogy őszintén mi...?, Vagy mit...? Nem értem.
– Őszintén szégyellem. Ezt akartam mondani... Voltaképpen.
– De mit szégyellsz, Ferkó? Nagyon szépen kérlek, ne csigázz!
– Hát azt, hogy nem jöttem segíteni neked az építkezéskor, de megévesztettek és nagyon mérges voltam rád. Most meg magamra vagyok nagyon mérges. Nyilván számítottál rám és csalódtál bennem – szakadt át végre a gát, s a földre süttöt szemmel kimondott szavak most már akadály nélkül folyamatosan hömpölyögtek tovább.
– Az a hír járta, hogy a bíró nemcsak neked ajándékozta ezt a földet, de még súlyos bért is fizet kezeidhez az itteni gondnokoskodásért. Azt mondták a faluban többen is, hogy ti hoztatok cigány rontást a falubíróra... Olyat, hogy csaknem belehalt. És mindezt csakis azért, hogy aztán a kigyógyításáért cserébe kizsaroljátok tőle a pénzt, a földet. Gondnoki bérért bármelyikünk örömmel elvállalta volna a munkát. Mondták az összeget is, hogy mennyit kapsz ezért... Ne szólj közbe! Kérlek, Joka, ha már végre el tudtam kezdeni, ne szakítsál félbe, mert aztán megint dadogásra hajlok! Szóval hallottam az összegeket is. Égnek állt a csekély hajam valamennyi szála. Miért nem én? Vagy Lajos, vagy István? Itt élünk, itt szegénykedünk a faluvégén, és még csak nem is sejtjük, hogy ilyen lehetőség adódik a portánk szomszédságában. Te meg? Te, aki annyira rokonszenves voltál nekem, olyan rendes embernek tűntél... Egyszerre meg kiderült, hogy csúful cigánykodtál, ahogy az egész fajtád... Ne tiltakozz, Joka! Ezt is szégyellem, de akkor így gondoltam. Ma már nem.
– Felkínálták, de nem vállaltam el a gondnokságot. Csak bérlém a földet, súlyos gondok között.
– Tudom, Joka. Tudom... Most már tisztában vagyok veled. Amikor a kocsmaházban összefutottam Gergővel, elmondta, hogy találkoztatok, s hogy mit mondtál erről az egészről. Azt is, hogy elküldted az írnok úrhoz tájékozódni, és ő is megerősítette, a szavaidat. Szégyellem a dolgot, de ezt is muszáj elmondanom: továbbra is kételkedtem. Így aztán hamis ürüggyel én is elmentem az írnok úrhoz, aki nekem is elbeszélte, hogyan, milyen szavakkal utasítottad vissza a számodra jobb ajánlatot. Csak azért, hogy a kedvezőbb helyet a tisztességeset válasszad. Bocsáss meg nekem, hogy hitelt adtam a szóbeszédnek! Nagyon őszintén szégyenkezem. Főleg azért, mert a veled kapcsolatos hitemvesztés megakadályozott abban, hogy segítségedre jöjjek, amikor legnagyobb szükséged lett volna rá... Bár ahogy látom, nélkülem is nagyon szép házat emeltél.
– Gyere, nézd meg belülről is!
– Hát megbocsájtasz?
– Hát... meg.
– Mert kérni is jöttem, de csak ha tényleg nem haragszol...
– Nem haragszom. Látod – mondta Janó kissé epésen –, látod, hogy nélküled is megoldottuk. Nyicám, Mamó, a gyerekek, meg jómagam.
– Kihallom ám, hogy mégis neheztelsz rám.
– Nem neheztelek.
– De igen. Persze jogosan... Hiszen megértem én, hogy haragszol. Én is haragudnék...
– Ha nem hagyod azonnal abba, tényleg megharagszom. Mit akartál kérni tőlem?

Ferkó megint ötölt-hatolt, de végül – nem kis nógatásra – csak kicsavarodott belőle a kérés.

– Láttam azt a csodaszép kopjafát a temetőben. Mondták, hogy te faragta annak az öreg cigánynak, akit nem is ismertél. Már ebből is tudnom kellett volna, hogy nem lehet igaz, amit az a néember rád aggatott... De hát... Jó, jó! Nem kezdem előlről. Tudod, az én édesanyám és jó apám haló porai is ott nyugszanak a temetőben. Soha nem volt, és be kell látnom, nem is lesz pénzem arra, hogy méltó kőemléket állítsak nekik. A közös sírjukat csak egy apró, korhadt fakereszt jelöli... Azt gondoltam, hogy meg tudok állapodni veled... Hogy megkérek: készíts a szüleimnek is egy olyan szép kopjafát... Persze nem kérem ám ingyen. Kigondoltam, hogyan tudnám leszolgálni. Mert fizetni... Fizetni neked sem tudok... Arra gondoltam, hogy amikor a sógorom a felvégről kölcsönadja a két kis ökrét, hogy felszántsam a magam földjét, áthoznám őket hozzád is. Felszántanám a tiédet is. Látom, hogy őszi feltöresre vár.

– Hosszában és keresztben is – bólogatott Janó.

– Megcsinálom neked, Joka. Egyrészt az építésből való elmaradásom jóvátételeként, másrészt a kopjafejfa áráként. A sógor sem haragudhatna meg érte, hiszen a felesége szüleiről van szó. Nem igaz? Ugye, megcsinálod azt a kopjafát? Akkor még egy teher szakadna le a lelkemről.

– Megcsinálom, hogyan csinálnám? Persze csak, ha a hozzávaló fát is megszerzed. Mert kidőlt fa kell hozzá, amiből már rég kiment az élet. Ami pedig a felszántást illeti, nem is hiszed, hogy milyen jót teszel velem. Nekem épp azért főtt hosszú ideje a fejem, hogy elgondoljam, miként kerítek pénzt az elvégeztetésére.

Átölelte és megropogtatta Ferkó vállát.

– Hát persze, hogy kifaragom.

– És milyen fa kell hozzá? Tölgy? Hárs? Fenyő? Bükk? – kérdezte Ferkó.

– Az attól függ. Mesélj a szüleidről. Akkor megmondom. Olyan kell, ami anyagában is emlékeztet rájuk. Azt is meg kell beszélnünk, hogy a nevükön kívül mit véssek a fára, ami hozzájuk fűződik valamiképp. Meg a színeket is végig kell gondolnunk... Mert nemcsak égkék-fűzőld lehet ám!

Ezen Ferkó szomszéd hosszan elgondolkodott, majd bátortalanul megkérdezte:

– Lehet barna az alja? Olyan barna, mint a föld, amit egész életünkben túrtak, és fönt olyan aranysárga, mint az érett búzakalász?

Janó Mamóra nézett, aki bólogatott.

– Hogyan lehetne. Ha azt akarod, olyan lesz, ha mondom. De tényleg gyere be a házba! Odabent tartogatok a kamrában egy flaska vörösbort különleges alkalmakra. Beszéljünk a szüleidről, meg, ha lenne időd, a földművelésről is...

Most a vendég ölelte át Janót, s Mamó felé mondta:

– Hát csakugyan nem haragszik!